

The Institute of Ismaili Studies

عنوان: کعبه
مؤلف: [پروفسور عظیم نانجی](#)
منبع: دایرة المعارف تمدن اسلامی در قرون وسطی، جلد ۱، ص ۴۲۹، ویراستار [و. مری](#)
انتشارات: روتلج، نیویورک، لندن، (۲۰۰۶)

خلاصه:

کعبه که در مکه قرار دارد یکی از مهمترین بناها نزد مسلمانان است. در سراسر جهان، کعبه قبله‌ای است که مسلمانان نمازهای روزانه‌ی خود را به سوی آن می‌خوانند و همچنین مرکزی است برای حج گزاردن. طبق سنت اسلامی، کعبه نخستین نیایشگاه خداوند نیز به شمار می‌رود.

[نسخه PDF 32 کیلو بایتی این مقاله را دانلود کنید.](#)

کلمات کلیدی

کعبه، مکه، بیت‌الله (خانه خدا)، مسجد/الحرام (مسجد مقدس)، حضرت محمد(ص)، اسلام، حرم، حج، عمره، حاجی، عبادت، حجرالاسود، طواف، چشمه‌ی زمزم، حضرت ابراهیم(ع)، هاجر، حضرت اسماعیل(ع)، سنت ابراهیمی، مقام، قبله.

کعبه

ساختمان کعبه و حریم مجاور آن در مکه که همچنین مسجدی بزرگ را در خود جای داده، در قرآن و متعاقباً در احادیث اسلامی به صورت خانه‌ی خدا (بیت‌الله) و مسجد/الحرام نام برده شده است. کعبه قبله‌گاه مسلمانان در زمان نماز خواندن آنهاست و همچنین جایگاه اصلی برپای داشتن مناسک حج و عمره به شمار می‌آید. مناسک حج در مدت‌زمانی معین در ماهی مقرر صورت می‌گیرد در حالیکه عمره می‌تواند در زمانهای دیگر نیز انجام شود.

در دوران پیش از اسلام، کعبه زیارتگاه و مکانی مقدس(حرم) بود که قبیله‌های عرب و دیگران هر سال آن را زیارت می‌کردند. آنها این کار را برای تعظیم به خدایان قبیله‌ای و باستانی از جمله چندین رب‌النوع مرد و زن انجام می‌دادند. نمایندگان این رب‌النوع‌ها در کعبه نگاهداری می‌شدند و مراسم زیارت آنها غالباً با موسیقی، رقص و سرودخوانی همراه بود.

حق انتشار (کپی‌رایت) از ناشر مذکور گرفته شده است.

استفاده از مطالب منتشر شده در وبسایت مؤسسه‌ی مطالعات اسماعیلی به معنای پذیرش «شرایط استفاده‌ی مؤسسه‌ی مطالعات اسماعیلی» است. هر نسخه‌ی مقاله باید حاوی همان نشان حق انتشار (کپی‌رایت) باشد که در روی صفحه ظاهر می‌شود و یا در هر مورد چاپ می‌شود. برای تمامی آثار منتشر شده بهتر است در نظر داشته باشید که هم از مؤلفان اصلی و همین‌طور از ناشران آنها برای استفاده مجدد از اطلاعات درخواست مجوز نمایید و همیشه مؤلفان و منبع اطلاعات را ذکر کنید.

حضرت محمد(ص) به دلیل تبلیغ پیام خود، و فعالیت‌هایش که بر ضد بسیاری از اعمال و ارزش‌های قبیله‌ای بود و برای آنکه خود را پیامبری با وحی جدید می‌خواند، با مخالفت شدید روبرو شد و به ناچار شهر مکه را ترک کرد. او در سال ۶۲۹ میلادی به مدینه هجرت کرد، اما متعاقباً پس از انجام مذاکراتی، توانست با پیروان خویش به حج مشرف گردد. در سال ۶۲۹ میلادی، مکه در برابر پیامبر سر تسلیم فرو آورد و او بدین ترتیب در کمال آرامش توانست به مکه وارد گردد؛ آنجا را از بتان پاکسازی کند و نقش اصلی کعبه را به عنوان نمادی از دین یکتا پرستی احیا کند و آن را به صورت محل حج‌گذاری تثبیت کند، به طوری که مناسک حج به طور مناسک عمده‌ی زیارتی دین نوظهور اسلام تجلی یافت. حضرت محمد(ص) همچنین کعبه را به حضرت ابراهیم(ع) پیوند داد، یعنی پیامبری که همراه همسرش هاجر و پسرش اسماعیل(ع) از قرار معلوم مکانی را برای پرستش خدا در اینجا بنا نهاد. طبق سنت اسلامی کعبه نخستین محل عبادت خداوند نیز به شمار می‌آید. پیامبر(ص) همچنین مناسک حج را پایه‌ریزی نمود و بدین وسیله کعبه با دیگر مراکز مجاور خود رابطه یافته تا بخشی از تمامیت مراسم حج را تشکیل دهد. کعبه که ساختاری غیرمرسوم و مکعب شکل دارد، تقریباً ۱۵ متر ارتفاع، ۱۰ متر درازا و ۱۲ متر پهنا دارد. چهار زاویه‌ی کعبه عموماً با چهار جهت قطب‌نما هم‌راستا هستند. در یکی از زاویه‌ها در سطح شیب‌دار نقره‌گونی، حجرالاسود قرار دارد که از قرار معلوم اصالتاً اعجاز‌آور و باستانی است. حاجیان بنا بر رسوم، بر حجرالاسود بوسه زده و دست می‌کشند و همچنین در زمان حج گذاردن، طواف را از این نقطه آغاز می‌کنند.

پوشش کعبه عموماً پارچه‌ی ابریشمی سیاه‌رنگی است که بر روی آن آیه‌های قرآنی گلدوزی شده است. این پوشش موسوم به «کِسْوَت» را هرساله تعویض می‌کنند و این کاری است که از لحاظ تاریخی به قرون وسطای اسلامی باز می‌گردد. کعبه یک مدخل دارد و درون آن خالی است، اما طبق مراسمی که پیش از موسم حج صورت می‌گیرد، آن را تمیز و جاروب می‌کنند. «مقام ابراهیم» درست در بیرون فضای کعبه قرار دارد. در احادیث اسلامی روایت شده است که خدا به حضرت ابراهیم(ع) فرمان داد تا کعبه را به عنوان عبادتگاه بنا کند. در مجاورت کعبه، یعنی دقیقاً در مشرق کعبه، چشمه‌ی زمزم واقع شده است که نمایانگر پیوند آن با سنت‌های ابراهیمی است که در آن روایت شده است که این چشمه به خواست خدا و در نتیجه‌ی اجابت دعا‌های پرسوز و گداز هاجر از زمین جوشید. آب این چشمه هم اکنون از طریق یک شبکه‌ی آبرسانی مدرن جریان یافته و به رسم دیرینه‌ی مسلمانان، در اختیار حاجیان قرار می‌گیرد.

نماد و اهمیت کعبه در آئین عرفان اسلامی متجلی است که در آن کعبه نقشی کیهانی به عنوان مرکز زمین دارد. هر چند که کعبه قبله‌گاه مسلمانان است، آنها مردگان خود را نیز به طور سنتی در جهت آن به خاک می‌سپارند.

حق انتشار (کپی‌رایت) از ناشر مذکور گرفته شده است.

استفاده از مطالب منتشر شده در وبسایت مؤسسه‌ی مطالعات اسماعیلی به معنای پذیرش «شرایط استفاده‌ی مؤسسه‌ی مطالعات اسماعیلی» است. هر نسخه‌ی مقاله باید حاوی همان نشان حق انتشار (کپی‌رایت) باشد که در روی صفحه ظاهر می‌شود و یا در هر مورد چاپ می‌شود. برای تمامی آثار منتشر شده بهتر است در نظر داشته باشید که هم از مؤلفان اصلی و همین طور از ناشران آنها برای استفاده مجدد از اطلاعات درخواست مجوز نمایید و همیشه مؤلفان و منبع اطلاعات را ذکر کنید.